

Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi

The International Journal of Economic and Social Research

2023, 19(2)

Türk Aile Hukukunda Ailenin Korunması

Protection of the Family in Turkish Family Law

Fethi KILIÇ¹, Ümmügülüm KILIÇ²

Geliş Tarihi (Received): 31.03.2023

Kabul Tarihi (Accepted): 26.07.2023

Yayın Tarihi (Published): 31.12.2023

Öz: İnsan neslinin devamı, mutlu, huzurlu ve başarılı insanların varlığı sevgi ateşi ile ısınan sadakat rüzgârları ile ferahlanan, birbirini her daim kucaklayan ailelerle mümkündür. Aile tüm hukuklarca kabul edilen toplumun temelidir. Devletler kendi geleceklerini garantilemek için ailenin önemini belirterek, aileyi koruyucu ve kollayıcı hükümler koymaktadır. Aile kavramı en geniş anlamıyla aynı soydan ortak kültürü olan sevgi ve dayanışmanın devam ettiği bireylerden oluşur. En dar anlamda ise evlenen eşlerden oluşan birlikteliği ifade eder ki, bu tutku ve coşkunun tavan yaptığı, heyecanın doruk noktada olduğu ümit dolu, her türlü olumsuzluğu birlikte yok edeceklerine inanan huzur ve güvenin çevreye yansıtıldığı bir birlikteliktir.

Bu birliktelik ve coşku ilk baştaki gibi kararlılıkta devam etmeli hedeflenen aileler, toplumlar, toplumlarla devletler, devletlerle tüm insanlık-tüm dünya mutlu ve huzurlu barış içinde olmalıdır. Beklenen bu olmakla beraber, bazen verilen sözler ve kararlaştırılan hedeflerde sapmalar olmakta var olan ailelerin ve yuvaların yıkılmaması, hataların telafisi için hukuk düzeni müdahale ederek problemleri çözmeye çalışıyor. Olur ya eşlerden biri verdiği söz ve üstlendiği yükümlülükleri yerine getirmese; hukuk o eşe müeyyideler uygulamaktadır.

Çalışmamızın amacı: değişen toplum yapısı içerisinde aile birliğinin korunmasına yönelik ulusal mevzuat içinde yer alan ailenin devamı ve birliğini sağlayan ve dağılmayı önleyici düzenlemelerin değerlendirilmesidir. Bu kapsamda çalışmamızda, aile birliğini sağlayıcı yasal düzenlemeler ve literatürden yararlanarak değerlendirmeler yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Aile, Anayasa, Türk Medeni Kanunu, Türk Ceza Kanunu, Aile Birliği.

&

Abstract: The continuation of the human race, the existence of happy, peaceful and successful people is possible with families that are warmed by the fire of love, refreshed by the winds of loyalty, and embrace each other at all times. The family is the basis of society, which is accepted by all laws. States specify the importance of the family in order to guarantee their own future and put protective and protective provisions for the family. The concept of family, in its broadest sense, consists of individuals from the same lineage, whose common culture is love and solidarity. In the narrowest sense, it refers to the union of married spouses, which is a union where passion and enthusiasm are at its peak, full of hope, where the excitement is at its peak, and where peace and trust are reflected to the environment, believing that they will destroy all kinds of negativity together.

This unity and enthusiasm should continue as in the beginning, with the targeted families, societies, societies and states, states and all humanity - the whole world should be in happy and peaceful peace. Although this is expected, sometimes there are deviations in the promises made and the agreed targets, and the legal order tries to solve the problems by intervening in order not to destroy the existing families and homes and to make up for the mistakes. What if one of the spouses does not fulfill his promise and obligations; the law imposes sanctions on that spouse.

The aim of our study is to evaluate the regulations that ensure the continuation and unity of the family and prevent disintegration, which are included in the national legislation for the protection of family unity in the changing social structure. In this context, in our study, evaluations were made by making use of the legal regulations and literature that ensure family unity.

Keywords: Family, Constitution, Turkish Civil Code, Turkish Penal Code, Family Unity.

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, e-posta: kilic_f2@ibu.edu.tr

² Dr. Öğr. Üyesi, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, e-posta: kilic_u1@ibu.edu.tr

Atıf/Cite as: Kılıç, F. & Kılıç, Ü. (2023). Türk Aile Hukukunda Ailenin Korunması. *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 19(2). 482-491.

İntihal-Plagiarism/Etik-Ethic: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelenmiş ve intihal içermediği, araştırma ve yayın etiğine uyulduğu teyit edilmiştir. / This article has been reviewed by at least two referees and it has been confirmed that it is plagiarism-free and complies with research and publication ethics. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ijaws>

Copyright © Published by Bolu Abant İzzet Baysal University, Since 2005 – Bolu

1. Giriş

Aile toplumun temelidir. İnsanlığın varlığını devam ettirebilmesi ve sağlıklı bir ortamda insan doğasına uygun olarak yaşamının devamı ancak bir aile ortamında mümkündür (Gökçe, 1996: 155). Bu sebeple Anayasamızda; aile toplumun temeli sayılmış ve aileyi koruyucu hükümlere yer verilmiştir. (Anayasa m.41) Anayasada ailenin Türk toplumunun temeli olduğu ve eşler arasında eşitliğe dayandığı belirtilmekte olup; devletin ailenin huzur ve refahı ile özellikle ananın ve çocukların korunması için gerekli tedbirleri alacağı ve gerekli teşkilatı kuracağı belirtilmiştir. Bu düzenleme toplumu düzenleyen diğer yasalara da sirayet etmiş ve sadece medeni kanunda düzenlemeler yapılmakla yetinilmeyip diğer yasalarla da aileyi koruyucu kollayıcı düzenlemeler hukuk sistemimizde yer almaktadır.

Çalışmamızın amacı: değişen toplum yapısı içerisinde aile birliğinin korunmasına yönelik ulusal mevzuat içinde yer alan ailenin devamı ve birliğini sağlayan ve dağılmayı önleyici düzenlemelerin değerlendirilmesidir. Bu kapsamda çalışmamızda, aile birliğini sağlayıcı yasal düzenlemeler ve literatürden yararlanarak değerlendirmeler yapıldı

Devletin varlık sebeplerinden olan nüfus, birlikte yaşama arzusunda olan insan topluluğu aileler ve ailelerin yetiştirdiği insanlardan oluşmaktadır. Devleti oluşturan kişilerin mutlu ve başarılı olmaları, içinde buldukları aile ortamının konumu ve durumuna göre değişmektedir. Mutlu, huzurlu, çalışkan, üretken ve gerektiğinde devleti için canını feda edecek insanların yetişmesi için devlet her türlü tedbiri almakta ve aileyi koruyup desteklemektedir.

Ailenin toplumun temelini sayılmasının nedeni; ailenin üstlenmiş olduğu insan türünün devamının sağlanması ve çocuğun toplumsallaştırılmasında yüklenildiği görev ve sorumluluklarıdır. Başlangıçta çocuğun dünyaya gelmesi, yaşama tutunması ve toplumsal değerlerle birlikte iyi bir vatandaş olması, içinde bulunduğu aile ortamı ile yakından ilgilidir.

Tarihi gelişim içinde aile kavramı farklı içeriklerde kullanılmış ve kullanılmaya devam etmektedir.

- Aile kavramı, en dar anlamda evlenen eşler (karı ve koca) den oluşan birlikteliği (Zevkliler vd, 2018: 203-204) ifade etmekte olup, bu dar kavram eşlere çocukların da eklenmesiyle biraz daha genişletilmiştir.
- Eşlerle, çocukların yanında eşlerin anne ve babaları ve bunların çocukları ve torunları ile biraz daha geniş anlamda kullanılmıştır.
- En geniş anlamda ise; aynı soydan gelen soy ve sıhri hısımlarından oluşan daha kalabalık olan akrabalar topluluğunu belirtmek için aile kavramı kullanılmıştır.

Bu tür bir tanımlama aileyi başlangıçta bir çekirdekten çoğalmaya ve toplumu oluşturmaya giden insan topluluğunu en iyi anlamlandıran tanımlama olmaktadır. Aile bağları kopunca (bireyler yalnızlaşmakta ve yaşama sevinci yok olup kimliksiz, kişiliksiz birbirinden kopuk bireylere dönüşmektedir) korunmaya çalışılan aile birliği içerisindeki bireylerin haklarının korunması gerekmektedir. Çalışmamız aile dağıldıktan sonra bireylerin haklarını korumaktan ziyade, aileyi birlikte tutmaya yönelik, dağılmayı önleyici düzenlemeleri incelemektir.

Ailenin korunması ile ilgili her ne kadar uluslararası hukukta, anayasamızda ve diğer özel yasalarda "Kadına Şiddetin Önlenmesi vb." düzenlemeler mevcut ise de biz çalışmamızda Türk Medeni Kanunu ve

Türk Ceza Kanundaki ailenin korunması ile ilgili hükümler çerçevesinde inceleme ve değerlendirmelerde bulunduk.

2. Ailenin Özellikleri ve Görevleri

Önceki dönemlerde anne, baba, evlenmemiş ve evlenmiş çocuklar ile onların eşleri-gelinler ve torunlar, büyükbaba ve büyük anneler, amcalar, halalar, dayılarla teyzeler ve bunların çocukları ile torunları da aileden sayılıyor ve böylece ailece çok geniş kapsamlı olarak varlığını devam ettiriyordu. Böyle geniş kapsamlı bir ailede aile içi huzurun ve birlikteliğin sağlanması ve ailenin dışı karşı korunması da aile içi bir sorumluluk oluşturuyordu. Ayrıca önceki dönemlerde üretimde zamanımızdaki gibi iş bölümü olmadığı ve teknoloji de gelişmediği için; ailenin genişleyip büyümesi ile birlikte farklı ihtiyaçların ailesel olarak karşılanması bir zorunluluk olarak karşımıza çıkıyordu. Dolayısıyla önceki dönemlerde aileler birlikte aynı amaç için bir arada yaşayıp el birliğiyle ihtiyaçlarını karşılaması ve varlığını devam ettirmesi gerekiyordu. Tabi ki bu geniş topluluğun başında aile reisi bulunmakta ve gerekli yönlendirmeleri yapmaktaydı.

Toplumsal yapının değişimi ve teknolojinin her alanda kullanılması ailenin yapısını ve yükümlülüklerini değiştirmiştir. Zamanla ailenin dışı karşı korunması görevini devlet üstlenmiş, gelişen teknoloji ve iş birliğiyle üretim ve tüketimde değişiklik oluşmuş; bireylere artık hazır şekilde ihtiyaçları bir ekonomik değer karşılığı sunulmuş olup bu da ailenin topluluktan bireyselliğe dönüşmesine sebebiyet vermiştir. Hatta büyük kentlerde, evlenmemiş çocukların belli yaşa gelince aile çatısından ayrılarak ayrı yaşama yolunu seçtiklerine son yıllarda sıklıkla tanık olmaktadır (Akıntürk ve Karaman, 2022:5).

Aile öncelikle kişilerin ihtiyacı olan sevgi, saygı, yardımlaşma, dayanışma ve ihtiyaçların karşılanmasında kendiliğinden oluşan gönüllü bir oluşum görevi görmektedir. İnsanın yaşadığı evrende karşılaştığı; sosyal, ekonomik, teknolojik, eğitim açısından, sağlık açısından ve psikolojik olarak yardım ve destek ihtiyaçları koşulsuz, sınırsız ve karşılıksız olarak ailelerce karşılanmaktadır.

Ailenin içerdiği bu özellikler nedeniyle birden çok görevi de üstlendiğini görmekteyiz. Bu görevleri Ogburg'un görüşünün bazı değişikliklerle üzerinde uzlaşılan bir görüş olduğu ifade edilebilir. Bu görevler beş başlık etrafında toplanabilir (Gökçe, 1996: 156).

- İnsanlığın devamı için, insanlığın üremesini sağlama görevi.
- Kendisini oluşturan kişilerin her türlü ihtiyaçlarının karşılanması için ekonomik görev.
- Aileyi oluşturan, aile üyelerini karşılayabilecekleri her türlü maddi ve manevi zarar ve tehditlere karşı kalkan görevini üstlenip koruma görevi.
- Aile üyelerinin ihtiyacı olan sevgi, hoşgörü, sevinç ve üzüntü hallerinde duyguları paylaşım moral destek verme görevi.
- Ailede devamı sağlayan çocukların ve üyelerin iyi bir insan olabilmeleri için onların gelişimi ve topluma faydalı olabilmeleri için eğitim verme görevi.

İçinde bulunduğumuz ve her daim değişen gelişen ve etkilenen toplumsal yapı ve toplumsal değerlerin etkileri ve şekillendirmesi sonucu aileler içinde buldukları değişen koşullara göre yeni yeni kendine özgü özellikleri edinmekle birlikte tüm toplumlar için gerekli olan ortak görevleri de üstlenmektedirler. Bu ortak görevleri sıralayacak olursak: Evrensel olma özelliği, üyelerin her türlü ihtiyaçlarının karşılanması için üyelerinin daha iyi istenilene ulaşabilmesine yardımcı olabilmek için sorumluluk üstlenme, duygusal paylaşımlar, toplumun prototipi olma, üyelerin ve diğer bireylerin hedeflenen topluma ulaşabilmek için bazen ortaklaşa bazen ise tek taraflı kararlar alması ve kurallar koyması. Bu görevler evrende var olan her türlü ailede var olan ortak özelliklerdir.

Tüm bu ortak özelliklerin var olmasının yanında, yaşanan aynı zaman diliminde toplumdan topluma göre aile ilişkileri, ailedeki yönetim şekli ve liderlik-idarecilik durumları değişim göstermektedir. Bazen aynı toplum üyelerinin yaşamış oldukları ortamlar ve iş hayatındaki değişimler aile ilişkilerini de etkilemekte ve sonuçta olumlu ve olumsuz değişimlere sebebiyet vermektedir.

İçinde bulunduğumuz zaman diliminde oluşan savaşlar, zorunlu göçler, salgın hastalıklar ve ekonomik sorunlar aileyi de etkileyerek; öncelikle eşlerin birbirleriyle devamında ise aile bireyleri (çocuklar, anne ve baba), sosyal çevre ve devlet ile olan ilişkileri de değiştirmiştir. Bazen hedeflenen idealden uzaklaşmaktadır.

Toplumda var olan değer yargıları ile hukukun oluşturmak istediği toplum düzeninin ailenin üstlendiği görevleri ve beklenenlerin gerçekleşip gerçekleşmemesinin denetimi yine toplumdaki kurumlarca bazen doğrudan doğruya bazen de dolaylı olarak yapılmaktadır.

Ailenin varlığını devam ettirebilmesi ve toplumun temelini parçalanıp yok olmaması için kanun koyucu hem hukuki hem de cezai bir takım önlemler alarak, olası aksama ve duraksamaları başlangıçtan önlemek istemiştir. Hukuki tedbirlerle önlenemeyen olumsuzlukların daha da ileri gitmemesi aileyi tahrip etmemesi için cezai tedbirler getirilmiştir.

Toplumun temeli olan ailenin korunması ve kollanması gerçeği ve gerekliliği artık kabul gören bir durumdur. Aileler sağlıklı olursa toplum da sağlıklı olmakta, ailenin yetiştirdiği genç nesiller de sağlıklı ve toplumsal yaşama adapte olabilen kişiler olmaktadır. Böylece hukuk düzeni toplumsal düzeni sağlamak için rutin faaliyetlerde bulunacak ve olağanüstü çabalara ihtiyaç duymayacaktır. Ailenin sağlıklı bir temelle kurulmuş olması yeterli olmayıp, aileyi etkileyecek dışardan gelecek olan yıkıcı ve bölücü yıpratıcı etkileri zararsız hale getirmede; aile tek başına yeterli olmayabilir, işte tam bu anda hukuk düzeni devreye girip gerekli hukuki ve cezai önlemleri almalıdır.

Hukuk düzeninin almış olduğu tedbirlere rağmen aileyi olumsuz olarak etkileyecek sorunların başında; toplumda meydana gelen değişikliklerin oluşturduğu toplumsal dinamizm ve ailenin kendi içerisinde ortaya çıkan olumsuz gelişmeler gelmektedir. Bu olumsuz gelişmelerden en önemli olanı ve dikkat çeken; ailenin kendi içerisinde meydana gelen değişik sebeplerle aileyi oluşturan eşlerden birinin aileden kopmasıdır. Aile bireylerinden birinin aileden ayrılması durumunda ailede bir eksiklik meydana gelir ve aile üzerine yüklenen görevlerini gerçekleştiremez. Aileden ananın ya da babanın ayrılması ailenin biyolojik fonksiyonunu ortadan kaldırmayacağı gibi aile birliğinin temel özelliğini oluşturan karşılıklı dayanışma ve sevgi duygusunu da ortadan kaldırır (Gökçe, 1996: 158-159).

10 Aralık 1948'de ilan edilen İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi 16. Madde üçüncü fıkrada "Aile toplumun doğal ve temel birimidir. Toplum ve devlet tarafından korunur." hükmünü içermektedir. Anayasamızın 41. Maddesi: "Aile, Türk toplumunun temelidir ve eşler arasında eşitliğe dayanır. Devlet, ailenin huzur ve refahı ile özellikle ananın ve çocukların korunması ve aile planlamasının öğretimi ile uygulamasını sağlamak için gerekli tedbirleri alır, teşkilatı korur." hükmünü amir olarak bildirmektedir.

Olası yaşanabilecek olumsuzluklara karşı kanun koyucu tedbirleri almaktadır. Anayasanın amir hükmü ile Medeni Kanundan kaynaklanan yükümlülükleri incelemeyen önce aile hukukumuzun hakim olan ilkeleri inceleyelim.

3. Türk Aile Hukukunun Temel İlkeleri

Aile hukukumuzu incelediğimizde;

- Ferdiyetçilik ilkesi,
- Devamlılık ve birlik ilkesi,
- Ailenin ve çocukların korunması ilkesi,
- Eşitlik ilkesi,
- Devletin müdahale etme ilkesi,
- Düzenleme serbestisinin bulunmaması ilkesi'nin hakim olduğunu görmekteyiz

Aile hukukumuzda kadına ve erkeğe tam fiil ehliyetini tanınması, gerek aile içinde gerekse aile dışında yaşayan küçüklerin durumu, velayet hakkını kötüye kullanmanın sonuçları, çocukların hakları ve bu hakların kullanılması gibi düzenlemeler ferdiyetçilik ilkesinin sonucudur.

Ailenin kurulabilmesi için karşıt cinslerin resmi memur huzurunda ve tanıkların şahitliğiyle İradelerini açıklaması ile bu kurum alenileşmiş ve devamlılık kazanmıştır. Eşler istedikleri zaman evliliği sona erdiremeyeceklerdir. Ancak yargı kararı ile evlilik sona erecektir Bu da, ailenin devamlılık ve iki karşıt cinsten oluşan bir birlik olduğunun göstergesidir.

Kanun koyucu, evlilik birliğinin giderlerine katılma konusunda eşlerini güçleri oranında emekleri veya mal varlıkları ile katılmalarını belirtmiştir (TMKm 186/II). Bu düzenlemeyle ekonomik durumu zayıf olan taraf korunmaktadır. Nitekim sürekli veya muntazam bir geliri olmayan eş, evlilik birliğinin giderlerine mal varlığıyla katılmak zorunda olmayacak parasal katkı yerine emeğiyle katılabilecektir (Akın Türk vd., 2022: 10). Çocuklar da anne babaya karşı velayet haklarının kullanılmasında veya amaca aykırı kullanılmasında hakim gerekli önlemleri alabilmektedir.

Ailenin toplum içerisindeki önemi dolayısıyla devlet gerektiğinde müdahale edebilmekte ve korunmaya muhtaç olanları korumaktadır. Ailede oluşabilecek olumsuzlukların çözümü için ilgili kurum ve kuruluşlar gerekli tedbirler alabilmektedir. Bu da Ailenin ve çocukların korunması ilkesinin neticesidir.

Ailenin oluşumu ve devamı için kadın ve erkek arasında önceki yasanın erkek eşe tanıdığı ayrıcalıklar kaldırılmış ve Anayasamızın 10. madde gereği ailede eşitlik ilkesi yapılan yeni düzenlemelerle eşitlik ilkesi hayata geçirilmiştir. "Her kes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir.(Ek fıkra: 7/5/2004-5170/1 md.) Kadınlar vır erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet, bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür,"(AY.10).

Aile hukuki ilişkileri kanunda düzenlendiği şekilde ibarettir. Diğer bir söylemle yasada ön görülmemiş düzenlenmemiş olan bir ilişkiyi veya kurumu eşlerin kendi aralarında yapacakları bir anlaşmayla kurmalarına veya düzenlemelerine imkan yoktur (Akıntürk ve Karaman, 2022: 11).

Bununla beraber kanunun sınırları dahilinde bir takım düzenlemeleri yapabilirler. Şöyle ki eşler arasındaki mal rejimi bakımından da sınırlı da olsa bir sözleşme özgürlüğünün bulunduğu söylenebilir (Serozan vd., 2019: 553).

Bu ilkeler ışığında eşlere getirilen yükümlülüklerle sağlıklı bir ailenin temellerinin atılması ve devamı sağlanmak istenmiştir.

Eşler eşitlik ilkesi gereği oturacakları konutu tek taraflı değil de birlikte seçeceklerdir. Yine eşler evin yönetilmesinde birbirine danışarak hareket etmelidir (Köseoğlu ve Kocağa, 2009: 638-640).

4. Hukuki Yükümlülükler

Aile hukukumuzda Medeni Kanun'un 185-201. Maddeleri arasında evliliğin genel hükümleri düzenlenmiştir. Evliliğin genel hükümleri ayrıma tabii olmaksızın bir bütün olarak aileyi oluşturan eşler için uyulması gereken ve devlet tarafından uygulanacak hükümleri içermektedir. Bu yükümlülükler eşlere herhangi bir seçme hakkı tanınmayıp, farklı bir düzenleme yapılamayan uyulması zorunlu olan emredici hükümlerdir (Zevkliler vd, 2019: 236).

Bu yükümlülükleri maddeler halinde belirtecek olursak;

- a) Birliğin mutluluğunu sağlama yükümlülüğü,
- b) Sadakat yükümlülüğü,
- c) Yardımlaşma ve dayanışma yükümlülüğü,
- d) Çocukların bakım-egitim ve gözetimine özen gösterme yükümlülüğü,
- e) Birlikte yaşama yükümlülüğü,
- f) Evlilik birliğinin giderlerine katıma yükümlülüğü,

4.1. Birliğin Mutluluğunu Sağlama Yükümlülüğü

Aileyi oluşturan eşlerden herhangi bir zorlama olmadan kendi istek ve arzuları ile evlilik birliğinin geçici belli bir süre için kararlaştıramamaları; kalıcı ve devamlılık oluşturan bir birlikteliği oluşturmaları beklenir. Oluşturulan ailenin devamlı-sürekli olabilmesi içinde; ailenin mutluluk, karşılıklı sevgi ve saygı temeline dayanması ve eşlerin ihtiyaçlarını karşılamaya gerekli olan bütün fedakarlıkları göstermeleri gerekir (Zevkliler vd, 2019: 249).

Eşler, ailenin mutluluğu için başlangıçta özellikle yeni evli çiftler karşılıklı sevgi saygı ve karşılaştıkları olumsuzlukları el ele verip hem maddi hem de moral yönünden birbirlerine destek olup problemlerin aşılması ve yaşanılan güne ve geleceğe mutlu başlamaları için gerekli özen ve fedakarlıkları göstermelidirler. Aile, çocuklar ve diğer aile bireyleri ile beraber yaşıyorsa, aile bireylerinin hepsinin sorunlarının çözüldüğü, mutsuz olmak için bahaneler aramadan hep beraber mutlu olmanın yollarını arayıp bulup gerçekleştirmelidirler.

Bu yükümlülüklerin ihlali, evlilik birliğinin arzu edildiği gibi yürümediğinin ve sarsılmalarının söz konusu olduğunun da göstergesidir (Erdem, 2019: 214).

4.2. Sadakat Yükümlülüğü

Evlilik birliğinin devamınca eşlerin birbirine yardımcı olması, devamlı bir birliktelik ve paylaşım içerisinde olup aile bireyine yakışır şekilde kendisinden beklenen özen ve yakınlık ile hayatı paylaşmaları gerekir. Eşlerin her biri; eşine bağlı, ailesine bağlı ve güven sağlayıcı olmalıdır. Eşler birbirilerine güvenmeli, var olanı paylaşımcı olmalı, birbirinden saklı-gizli ilişkiler içerisine girmeyip, dayanışma ve sadakat içerisinde olmalıdır.

Sadakat, sadece cinsel yaşamla ilgili davranış biçimi olmayıp; ailenin karşılaşacağı ve yaşadığı her an için geçerli olmalıdır. Gerekirse eşler moral yönden birbirlerine destek olurken edindiği bilgi ve tecrübeleri yer ve zamana göre açığa vurup vurmamada olması gerekeni sergilemelidirler. Gerektiğinde sır saklamalı, gerektiğinde aile bireylerinin zarar görmemesi için yapacağı harcamaları kontrol edip öncelik sırasına göre gerçekleştirmelidir. Olan uyuşmazlıkları ve farklı davranış biçimlerini vakur bir tavırla değerlendirip bazen beklenin ötesinde metanetli bir şekilde problemin çözümü için çaba sarf etmelidir. Aksine olumsuzlukları ve problemleri büyütüp çevreye aktarmak, genelde sadakat yükümlülüğüne aykırı olur.

Eşler ve aile bireyleri var olan ortamı germeden karşılıklı anlayış ve sevgi çemberi ile dayanışma içerisinde el ele verip bazen de tek başına çaba göstermelidirler.

Sadakat; hastalık, başarısızlık, isteksizlik ve sevgisizlik vb. durumları ortadan kaldıran sihirli bir söz bazen soğuk bir havayı-ortamı ısıtan tatlı bir sözcük, bazen de kopmak üzere olan zincirin halkasını birleştiren gizli ve gizemli bir güce sahiptir. Aksi davranış var olan, huzurlu ve başarılı bir aileyi yakıp yok edecek ateş görevini görür; yuvaları yıkar ve aileyi paramparça eder.

Sadakat yükümlülüğü; eşlerin karşılıklı olarak ortak yaşamı ve ortak yaşamı ilgilendiren konularda açık davranmalarını problemlerin üzerini örtmeden ortak çözüm yolu bulmalarını gerektirir. Bu anlamda olmak üzere, yalan söyleme alışkanlığı, diğer eş karşısında güven sarsıcı bir eylem niteliğini taşıy ve ortak yaşamı çökmez hale getirir (Kılıçoğlu, 2019: 164) .

4.3. Yardım ve Dayanışma Yükümlülüğü

Aile bireyleri aile birliğini kurarken her bakımdan birlik ilkesini gözetmelidirler. Bu sebeple “ üzüntü ve sevinçte birlik”, “iyi günde ve kötü günde birlik” anlayışını düstur edinmelidirler (Zevkliler, 2019: 250).

Birbirlerine karşı dayanışma içinde olmak ve üçüncü kişilerle aralarındaki sorunlarda daima eşlerinden yana ve onların yanında bulunmak karı kocanın ödevlerindedir (TMK. 185/III).

Eşler, birbirlerinin, çocuklarının ve diğer aile bireyleri ile yakınlarının olası problemlerini çözme, var olan somut duruma göre birbirlerine yardım etme, birlikte hareket edip her daim dayanışma durumu içerisinde olmalıdırlar. Aile bireyleri her zaman diğer aile bireylerinin yanında olduğunu ve olacağını yaşanan olaylardan hissetmelidir. Acılar paylaşınca azalır, etkisizleşir; sevinçler ve başarılar paylaşıldıkça çoğalıp artarak tüm bireylere huzur ve güven verir. Bu sebeple aile bireyleri iyi günde ve iyi olmayan durumlarda daima birbirleriyle yardım ve dayanışma içinde bulunmalıdır.

4.4. Çocukların Bakım ve Gözetimine Özen Gösterme Yükümlülüğü

Çocuklar öncelikle eşlerin birer ortak parçasıdır, ayrıca çocukluk insan neslinin devamı için varlığı zorunlu olan bakıma ve sevgiye çok ihtiyacın olduğu bir gelişim ve olgunlaşma sürecidir. Bu süreçte ana, baba, diğer aile bireyleri çocuklara bakmalı, onları gözetmeli ve özenle yaşama hazırlamalıdırlar. Çocuğun gelişim ve kişiliğinin oluşumunda ilk eğitim kurumu onun ailesidir. Eşler ve ailenin diğer bireyleri çocuğun bakım ve gözetimi için ortak çaba harcayıp özenli davranmalıdır. Bu, sadece ailede eşlerin ortak çocuklarını kapsamayıp, eşlerin ortak olmayan çocuklarını da kapsar. Anayasa ve Medeni Kanunumuzda çocukları koruyucu kollayıcı hükümler mevcuttur.

Ailelerin sağlıklı, huzurlu ve başarıları toplumlar, uluslar ve mutlu bir dünya için; çocukluktan başlayan sevgi ve özeni yaşamın her safhasında devam ettirmeleri gerekir.

Çocuklara bakma yükümlülüğü, onların yiyecek ve giyecek ihtiyaçlarının karşılanması, hasta olmaları halinde tedavi ve bakımlarının, eğitim ve öğretimleri için gerekli kitap araç ve gereçlerin sağlanması gibi yükümlülükleri kapsar (Akıntürk ve Karaman, 2022:114).

4.5. Birlikte Yaşama Yükümlülüğü

Evliliğin amacı, eşlerin yaşantılarını önceki gibi ayrı ayrı sürdürmek değildir. Eşler bir arada yaşamak amacıyla evlenmişlerdir. Birlikte yaşamak aynı konutu paylaşmayı gerektirir. Nitekim bu nedenle TMK m. 186’da eşlerin birlikte yaşayacakları konutu birlikte seçme hak ve yükümlülüğü getirmiştir (Kılıçoğlu, 2019: 162).

Bu birlikte yaşama yükümlülüğü bazen yasa gereği, bazen askerlik, geçici görev, sağlık, tutukluluk, gözaltı veya değişik amaçlı ziyaret gibi sebeplerle geçici olarak yerine getirilemeyebilir. Bu tür durumlar yükümlülüğün ihlali sayılmaz.

Birlikte yaşamakla yükümlülük (TMKm.183/III, 1-c) birlikte yaşama yükümlülüğü geçerli sebepler olmadıkça manevi anlamda ve cinsel anlamda birlikte olmalıdır. Fiilen eşlerin aynı evi paylaşmalarına rağmen birlikte yaşamı paylaşma yoksa ve de eşlerden biri konutu terk ederse boşanmaya neden olur (Akıntürk ve Karaman, 2022:637).

Eşler aile kavramı ve yasa gereği birlikte yaşama yükümlülüğü içerisindeyler. Bu yükümlülüğe aykırı olarak eşlerden biri ortak yaşanan konutu terk ederse bu bir boşanma ve evliliği sona erdiren sebeptir. Dolayısı ile eşler geçerli bir sebep olmaksızın ayrı yaşamamalı, birlikte yaşamalıdır.

4.6. Evlilik Birliğinin Giderlerine Katılma Yükümlülüğü

TMK m. 186/III hükmüne göre: Eşler evlilik birliğinin giderlerine birlikte katılacaklardır. Bu katılmanın ölçüsü güçleri oranında olacaktır. Yine giderlere katılma sadece mal varlığı ile değil emekle de olabilecektir (Özta, 2015: 169).

4721 Sayılı TMK ile kanun koyucu 741 Sayılı yasanın getirdiği bu husustaki tek başına kocanın yükümlüğünü ortadan kaldırmış ve eşlere - güçleri oranında evlilik birliğinin giderlerine katılma yükümlülüğünü getirmiştir.

Eşler evlilik birliğinin giderlerine katılmayı karşılıklı hoşgörü ve imkanlarına göre kararlaştırmalıdır. Eşler beceri, kabiliyet ve imkanlarına göre bu yükümlülüğü paylaşmazlar ise yani anlaşamazlarsa TMK Md. 169'a göre paylaşmanın nasıl olacağını hakim karar verir. Hakimin kararı bağlayıcıdır. Eşlerden biri, birliğin giderlerine katılma yükümlülüğünü yerine getirmez ise, hakim onun borçlularına, ödemeyi tamamen veya kısmen diğer eşe yapmalarını emredebilir(TMK. Md.198) (Değirmenci, 2018:98).

5. Yükümlülüklerin İhlalinde Cezai Sorumluluklar

Hukukumuzda: Aile hukukundan kaynaklanan yükümlülüklerin yerine getirilmemesinde Türk Medeni Kanununda en ağır yaptırım boşanma kararının mahkemece verilmesi ile evlilik birliğinin sona ermesidir. Bu ağır sonucu önlemek için uluslararası hukuktan esinlenerek 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun (TCK) 233. maddesinde cezai bir düzenleme yapılmıştır.

5.1. Bakım, Eğitim ve Destek Olma yükümlülüğünü yerine getirmeme suçu

Düzenlemenin gerekçisini incelediğimizde, kanun koyucunun aile hukukundan doğan bakım, eğitim veya destek olma yükümlülüğünün yerine getirilmemesini suç olarak tanımladığını belirtirken; bu suçun oluşması için terk olgusunun gerçekleşmemesi gerektiğini, aksi taktirde TCK 97. Maddede düzenlenen terk suçunun oluşacağını belirtmiştir. Aynı sebeple aile hukukundan kaynaklanan bakım, eğitim veya destek olma yükümlülüğünün kapsamı belirlenirken; bu kapsamın TCK'da ayrıca düzenlenmediğini bu hususta TMK hükümlerinin göz önüne alınması gerektiğini bu suçun soruşturulması ve kovuşturulması şikayete tabii tutulduğu da yer almıştır (Erol, 2008). Kanun koyucunun bu maddeyle getirmiş olduğu yükümlülük maddi yükümlülükleri kapsamakla birlikte çocuğuna bakmayan beslenme ve eğitim faaliyetlerini gerçekleştirilmeyen eğitim kurumlarına göndermeyen velileri de suçun faili kabul etmektedir.

Velayet hakkından yoksun olsa bile anne veya babanın suçun faili olması kabul edilmiştir. Çünkü velayetin alınmış olması, anne veya babanın çocuğa karşı yükümlülüklerini ortadan kaldırmamıştır. Anne veya babanın yükümlülükleri devam etmektedir.

5.2. Hamile Kadını Terk Suçu

TCK 233'de "Hamile olduğunu bildiği eşini veya sürekli birlikte yaşadığı ve kendisinden gebe kalmış bulunduğunu bildiği evli olmayan kadını çaresiz durumda terk eden kimseye 3 aydan 1 yıla kadar hapis cezası verir." hükmü ile bu suç oluşturmuştur. Maddenin gerekçesini incelediğimizde evli olup olmamasına bakılmaksızın kanun koyucunun, gebe olan eşini veya sürekli yaşadığı ve kendisinden gebe kalmış kadını çaresiz durumda terk edip yardım yapmayıp zor durumda bırakıp terk eden erkeği cezalandırmaktadır.

Kanun koyucunun bu düzenleme ile iki farklı konumda bulunan hamile kadınları korumaktadır. İster evli olduğu kadın olsun, isterse evli olmamakla birlikte beraber yaşadığı ve hamile bıraktığını bildiği kadını

çaresiz bırakını 3 ay ile 3 yıl arasında somut olayın durumuna göre hapis cezası ile cezalandırmaktadır. Bir kadını hamile bıraktığını bilip onu çaresiz durumda terk eden erkek cezalandırılmaktadır.

5.3. Maddi ve Manevi Özensizlik Sebebiyle Çocukların Ahlak, Güvenlik ve Sağlığını Ağır şekilde Tehlikeye Sokma Suçu

TCK 233/3 Maddesi “Velayet hakları kaldırılmış olsada, itiyadi, sarhoşluk, uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin kullanılması ya da onur kırıcı tavır ve hareketlerin sonucu maddi ve manevi özen noksanlığı nedeniyle çocuklarının ahlak, güvenlik ve sağlığını ağır şekilde tehlikeye sokan ana veya babaya 3 aydan 1 yıla kadar hapis cezası ile cezalandırır.” hükmü ile özen yükümünü yerine getirmeyen anne veya babayı cezalandırmaktadır.

Çocuğun doğumuna sebep olan anne veya baba kendilerine verilen sorumlu oldukları maddi ve manevi özen yükümlülüğünü yerine getirmemeleri durumunda kanun koyucu suç işlediklerini kabul ederek “3 aydan 1 yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılacaklarını” hükme bağlamıştır. Kanunun gerekçesinde de belirtildiği gibi suçun konuluş amacı evlilik içinde veya evlilik dışında doğan çocukların korunmasıdır. Kanun koyucu korunmaya muhtaç olan çocukları korumak istemiştir. Aksine davranışı ise cezalandırmaktadır. Bu hükmü ile ailenin üstlenmiş olduğu yükümlülüklerin yerine getirilmemesinde yaptırım olarak hürriyeti bağlayıcı cezaların verilebileceği belirtilerek eşlerin, daha dikkatli ve özenli olması gerekliliği vurgulanmaktadır.

6. Sonuç

Aile gerek uluslararası sözleşmeler gerekse Anayasa’ya göre toplumun temelidir. Her ne kadar bir sözleşme ile ailenin kurulduğu kabul edilse de bu sözleşme nevi şahsına münhasır olup, sevgi, sadakat, özen yükümü ve biyolojik bağı olan çocukların gözetilmesi ve korunması ile ortak devamlı bir yaşamı gerektirir.

Eşlerin birtakım sebeplerle üstlenmiş oldukları yükümlülükleri yerine getirmemesi, geciktirmeleri veya yükümlülüklerin gereği gibi yerine getirilmemesi hem hukuki hem de cezai sonuçların gerçekleşmesi sonucunu doğurur. Yine de hedeflenen, aile birliğinin devamıdır. Getirilen hukuki ve cezai yaptırımlar aileyi korumak ve kollamak için oluşturulmuştur.

Gelişen ve değişen toplumsal ilişkiler sonucu yaşanan, yalnızlaşan ve bakıma muhtaç olan anne ve babaların da unutulmaması; nasıl ki çocuklarını özenle yetiştirdilerse yetişenlerin de kendilerini yetiştiren aile bireylerini özenle kollayıp korumaları hukuksal zorunluluklar dışında gönüllü ve ahlaki olarak yerine getirmeleri gerekir.

Var olan hukuki düzenlemelere uygun olarak eşlerin yükümlülüklerini yerine getirdiğinde aile birliğinin devamının sağlandığı, ancak değişen sosyal-kültürel ilişkiler çerçevesinde aileyi koruyucu ve kollayıcı tedbirlerin alınması gerektiği sonucuna varılmıştır.

Dileğimiz hukuki ve cezai tedbirlere gerek kalmadan sevgi ve saygıya dayanan ailelerin varlığı ve devamı için karşılıklı anlayış ve iş birliği ile ailelerin varlıklarını devam ettirmeleridir.

Kaynaklar

Akıntürk T., Ateş Karaman D. (2022). *Aile Hukuku*, 24. Basım, İstanbul: Beta Yayınevi.

Erdem, M. (2019). *Aile Hukuku*, Ankara: Seçkin Yayınevi.

Erol, H. (2008). *Türk Ceza Kanunu: Gerekçeli ve Açıklamalı*, Ankara: Yayın Matbaacılık.

Gökçe, B. (1996). *Türkiye'nin Toplumsal Tapısı ve Toplumsal Konular*, Ankara: Savaş Yayınevi.

- İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi. https://www.echr.coe.int/documents/convention_tur.pdf (Erişim Tarihi: 15.02.2023)
- Kılıçoğlu, A. M. (2019). *Aile Hukuku*, Ankara: Turhan Kitabevi,
- Köseoğlu, B. ve Kocaağa K. (2016). *Aile Hukuku ve Uygulaması*, Ankara: Türkiye Barolar Birliği, Yayın No: 163.
- Serozan R., Başoğlu, B. ve Kapancı, B. (2016). Aile Hukukunun Özellikleri İlkeleri ve Gelişimi, *İKÜ Hukuk Fakültesi Dergisi*, 15 (2), s. 531-560.
- Şen Değirmenci, H. (2018). *Medeni Hukuk*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- TC 1982 Anayasası. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.2709.pdf> (Erişim Tarihi: 18.03.2023)
- TCK. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.5237.pdf>, (Erişim Tarihi: 8.04.2023).
- TMK. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.4721.pdf>, (Erişim Tarihi: 8.04.2023).
- Öztan, B. (2015). *Aile Hukuku*, Turhan Kitabevi, Ankara.
- Zevkliler, A., Havutçu A., Ertuş Ş. ve Gürpınar, D. (2018) *Yeni Medeni Kanuna göre Medeni Hukuk Temel Bilgiler*, Ankara: Turhan Kitabevi.